

Balázs Géza

Gárdonyi Géza: Az öreg tekintetes

Egy felirattal kezdődik és egy rendőri hírral zárul a regény, Gárdonyi városregénye: aggodás az emberi érzések (együttérzés, irgalmasság), a megtartó hagyományok visszaszorulásáért, az elidegenedésért, emberi arcunk elvesztéséért. Láttele a város felszínes, talmi légköre, a rangkórság, a karrier, az üres fényűzés, a terjedő rossz szokások (kártyázás), a feltörekvő rétegek (politikus, orvos, újságíró) léha életmódja, és az elszegényedő emberek iránti közömbösség. Ebbe a világba csöppen bele a vidéki birtokát eladó Csurgó, aki magával hozza és őrzi a régi világ, a falu erkölcsét, eleinte csak csodálkozik, majd a maga módján igyekszik továbbra is helyesen élni, s amikor ez már nem megy, nem marad más hátra, mint... a kivonulás (Pasolini Teorémájának utolsó jelenete jut eszembe). A regény címe akár ez is lehetne, A pipa..., mert az öregúr pipájának jelképe végigvonul a regényen: majdnem elvesz a vonaton, dugdossák, végül összetörik. A pipázó ember más, mint a szivarozó. Egy másik szál: a tekintetes – Csurgót mindig nagyságosnak szólítják, ő kijavítja: tekintetes. Csak tekintetes. És ezért több. Mert ember tud maradni. Az is szép jelkép, ahogy az öreg befogadja a szállást kereső méheket, a ház gondnoka, lakói pedig elüldözik őket.

Úgy beszéltek az öregről, mint valami gyerekről. (73)

az Isten elküldi az ő angyalát a szükség órájában (92)

A falusi ember megszokta, hogy a felhőket vizsgálja, s hogy szüntelen nyitva legyen feje fölött az ég. (102)

a vulkánok nehezen törnek ki, ha egyszer megöregszenek (108)

A történet fájdalmas szépsége, hogy olyan mélyre ás a szimbólumbokban, hogy az Antigonéig jutunk: „De hát bácsi... temetkezési vállalat-e a mi házunk?” Vagyis: kötelesek vagyunk-e eltemetni a halottat? Egy másik szál: a vagyonát gyermekének adó, szétosztó öregember – mint világirodalmi motívum. A fájdalmas regény utat akar mutatni: az elgépiesedő, elembertelenedő és elmagyartalanodó világban szükség van az emberi jóérzések újratanulására, az irgalomra, s ha kell: a próféataságra. (Keller Péter nagyszerű, fölemelő gondolatokat fűz a regényhez, amelyet „bibliai alapúnak” tart, Jézus-követő, irgalomra, szeretetre figyelmező regénynek.)

(Gárdonyi Géza: Az öreg tekintetes. Szent István Társulat, Bp., 2019.160 old.)

(Forrás: <http://www.balazsgeza.hu/?p=12915>)